

ARVIOINTIKERTOMUS 2014

Tarkastuslautakunta 24.4.2015

Sisällys

Toivakka-tarina	2
Hyödyllisiä linkkejä:.....	2
Vapaus hyvä, valvonta parempi, molemmat paras – totta myös Toivakassa	3
Tarkastuslautakunnan tehtävä ja työskentely.....	4
Tehtävä	4
Kokoonpano	4
Arviointityön suorittamisen perusteet	4
Arvioinnin suoritus.....	5
Toteutustapa	5
Tilastoja ja vertailutietoja.....	6
Kunnan johtamisen ja henkilöstön arviointi	6
Johtaminen.....	6
Henkilöstökertomus.....	6
Sitoutunut ja osaava henkilöstö	7
Kunnanhallituksen toiminnan arviointi	7
Sivistystoimen arviointi	10
Perusturvan arviointi	11
Teknisentoimen arviointi	12
Talouden toteutuma, investoinnit ja kuntakonserni	13
Yhteenveto.....	16

Toivakka-tarina

Toivakka-tarina jatkuu ja kehittyy

Maaseutumainen ja luonnonkaunis Toivakka on aidosti, kyliensä kautta houkutteleva asuinkunta. Kunnassa asuu vuonna 2016 2630 onnellista toivakkalaista. Olemme kiinteä osa hyvinvoivaa ja kasvavaa Jyväskylän seutukuntaa ja Keski-Suomea.

Toivakan visio

Maaseutumainen ja luonnonkaunis Toivakka on rohkeasti eteenpäin pyrkivä kasvukunta, jossa kaikkien on hyvä asua, yrittää ja tehdä työtä vastuullisen kuntatalouden turvassa peruspalvelut.

Toivakan arvot ja toimintaperiaatteet

Toivakka on asukas- ja asiakaslähtöinen

Toivakka ammentaa kasvuvoimaa aktiivisista kuntalaisista, yhteisöistä ja kesäasukkaista. Palvelut mitoitetaan kysyntää vastaaviksi huomioiden kestävä kuntatalous. Tärkeintä on, että kuntalaisten ja kesäasukkaiden arki on sujuvaa ja yhteisöllisyyttä vahvistavaa.

Toivakka on yrittäjyyttä synnyttävä

Toivakan tulevaisuus rakentuu aktiivisen ja rohkean elinkeinopolitiikkaan ja maankäyttöön. Tarpeen vaatiessa tulee olla ”kokoaan suurempi” uutta synnyttäessä ja olemassa olevaa kasvattaessa.

Toivakka on lämmin ja luotettava

Toimimme vastuullisesti ja luottamusta herättäen unohtamatta ihmistä.

Hyödyllisiä linkkejä:

Kuntaliitto http://www.kunnat.net/k_etusivu.asp?path=1 sekä <http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/kuntatalous/tarkastus/sisainen-valvonta-ja-riskien-hallinta/Sivut/default.aspx>

Keski-Suomen liitto <http://www.keskisuomi.fi/fin/etusivu/?id=2>

Keski-Suomen ELY-keskus <http://www.ely-keskus.fi/fi/elykeskukset/keskisuomenely/Sivut/default.aspx>

Kuntajakoselvittäjien raportti ja laaja selvitysaineisto löytyvät kuntajakoselvityksen sivuilta <http://erityisselvitys.jyvaskylanseutu.fi> kohdista ”Materiaalit” ja ”Selvitysaineisto”.

Yritysbarometri http://www.yrittajat.fi/File/afb4f247-bdef-47bd-bddd-6c26f97c4189/Alueraportti_kevat_2014_KeskiSuomi.pdf

Vapaus hyvä, valvonta parempi, molemmat paras – totta myös Toivakassa

Kauden 2013–2016 tarkastuslautakunta on tehnyt valtuustokauden toisen arviointikertomuksensa, jossa se on arvioinut kunnan toimintaa melko kokonaisvaltaisesti Toivakka-tarinan sekä toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista. Toivakka-tarina eteni etenkin investoinneissa. Toivakan kunnanvaltuusto teki vuonna 2014 päätöksen toteuttaa historiansa suurimmat investoinnit ”Toivakka-talo”-hankkeena.

Tarkastuslautakunta on halunnut tässä kertomuksessa keskittyä oleellisiin asioihin. Tällä kerralla lautakunta nostaa esiin kunnanhallituksen työskentelyn sekä myös kunnan omistaman kiinteistöosakeyhtiö Toivakan Hankan tilannetta.

Vuosi 2014 on ollut toimelias. Toivakassa on ollut positiivinen lataus. Se on ilmennyt mm. siinä, että Toivakkaan halutaan tulla. Avoimiin tehtäviin on ollut paljon hakijoita. Tavoitteita on toteutettu ja toimenpiteitä on aloitettu. Miinuksena on se, että useita hankkeita ei ole osattu tai jaksettu viedä loppuun tehokkaasti.

Lautakunta on jatkanut kasvokkain tapaamisia. Se on todettu reiluksi ja oikeaksi tavaksi toimia. Tällöin korostuvat osallisuus, vastuullisuus ja osaamisen arvostus. Vaikka luottamus on ollut hyvä, niin useissa eri asioissa on tullut ilmi, että olemme vain ihmisiä ja valvontaa tarvitaan – ellei jopa enenevässä määrin.

Raportointi on myös jatkumo. Sen avulla voidaan myös arvioida sitä, miten tarkastuslautakunnan aikaisempia havaintoja käsitellään ja mitä jatkotoimenpiteitä on tehty ja tehdään vuosienkin jälkeen.

Haluan lämpimästi kiittää kaikkia tarkastuslautakunnan työhön vaikuttaneita.

Martti Herman Pisto

Tarkastuslautakunnan puheenjohtaja

Tarkastuslautakunnan tehtävä ja työskentely

Tehtävä

Toivakan kunnanvaltuusto on kuntalain tehtävien lisäksi sisällyttänyt tarkastuslautakunnalle tarkastussäännön mukaan seuraavat tehtävät:

1. seurattava tilintarkastajan tarkastussuunnitelman toteutumista sekä muutoinkin seurattava tilintarkastajan tehtävien suorittamista ja tehtävä tarpeen mukaan esityksiä tilintarkastuksen kehittämiseksi.
2. huolehdittava siitä, että tilintarkastusta varten on tarpeelliset voimavarat, jotka mahdollistavat tilintarkastuksen suorittamisen hyvän tilintarkastustavan edellyttämässä laajuudessa, sekä
3. tehdä aloitteita ja esityksiä lautakunnan, tilintarkastajan ja sisäisen valvonnan tehtävien yhteensovittamisesta mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tarkastuslautakunta on työssään pitäytynyt kuntalain hengen mukaisesti tavoiteperusteisessa jälkikäteisarvioinnissa tilinpäätösasiakirjaan nojautuen.

Kokoonpano

Vuosi 2014 oli lautakunnan toinen toimintavuosi. Lautakunnan varapuheenjohtaja vaihtui 9.6., kun Jani Rinteelle myönnettiin ero ja Varja Oksanen valittiin tarkastuslautakunnan varapuheenjohtajaksi. Varajäsen Tarja Jokiselle myönnettiin ero ja hänen tilalleen varajäseneksi valittiin Markku Kauppinen. Lautakunnan kokoonpano, jäsenet ja henkilökohtaiset varajäsenet:

Puheenjohtaja	Martti Herman Pisto	varajäsen	Päivi Pitko
Varapuheenjohtaja	Varja Oksanen	varajäsen	Markku Kauppinen
Jäsen	Meiris Suominen	varajäsen	Martti Saari
Jäsen	Laila Saari	varajäsen	Ritva Nyppynen
Jäsen	Ahti Heinonen	varajäsen	Jouko Vanhatalo

Arviointityön suorittamisen perusteet

Vuoden 2014 arvioinnissa on käytetty seuraavia toimintatapoja:

Tarkastuslautakunta on seurannut kunnan toimielimien ja johtavien viranhaltijoiden toimintaa. Lautakunta sopi keskinäisellä työnjaolla eri toimielinten hallinnon seuraamisesta sekä keräsi tietoja palvelutoiminnan toimivuudesta.

Lautakunnan jäsenten hallinnon seurantavastuu on ollut:

Valtuusto, kunnanhallitus, hallinto- ja konsernitoimi	Martti Herman Pisto ja Varja Oksanen
Perusturvalautakunta	Laila Saari
Sivistystoimenlautakunta	Meiris Suominen
Tekninen lautakunta, ympäristöjaosto	Ahti Heinonen

Esteellisyydet on otettu huomioon arviointikertomusta valmisteltaessa, jolloin esteellinen jäsen ei ole osallistunut ko. toimielimiä koskevien asioiden arviointiin.

Jäsen:	Esteellinen:
Oksanen Varja	perusturvalautakunta, tekninen lautakunta
Saari Laila	sivistystoimenlautakunta
Suominen Meiris	ympäristöjaosto

Kokouksiin kutsuttiin tarvittaessa kunnan/arvioitavan kohteen viranhaltijajohdon lisäksi luottamushenkilöjohtoa ja henkilökunnan edustajia selvittämään arviointikohteen toimintaa, tavoitteita ja niiden toteutumista. Kutsut ja teemat tai kysymykset pyrittiin lähettämään kutsuttaville hyvissä ajoin.

Lautakunta pyysi kunnan organisaatiolta tarvittaessa ja erikseen päätettäviä suullisia selvityksiä arvioinnin tueksi.

Lautakunta toimi tiiviissä yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa tilintarkastajan kanssa.

Arviointi perustuu ensisijaisesti vuoden 2014 tilinpäätös- ja toimintakertomus -asiakirjaan.

Kunnan lakisääteisen tilintarkastuksen valtuustokaudella 2014 on suorittanut BDO Audiador Oy vastuullisena tilintarkastajanaan JHTT Erja Laaksonen. Hän vastaa myös kunnan tytäryhtiön, Kiinteistö Oy Toivakanhakan tilintarkastuksesta.

Arvioinnin suoritus

Tarkastuslautakunta kokoontui vuonna 2014 10 kertaa.

Arviointi toteutettiin perinteisesti seuraamalla kunnanvaltuuston, kunnanhallituksen ja lautakuntien pöytäkirjoja sekä haastattelemalla viranhaltijoita ja luottamusmiehiä.

Tarkastuslautakunnan kokouksissa pyydetyt raporttinsa esittivät: kunnanvaltuuston puheenjohtaja Tapio Salmi, kunnanhallituksen puheenjohtaja Sakari Ainali, kunnanjohtaja Kalle Larsson, hallintojohtaja Sari Linturi-Sahlman, teknisen lautakunnan puheenjohtaja Kari Parviainen, ympäristöjaoston puheenjohtaja Petri Haikkala, perusturvalautakunnan puheenjohtaja Markku Järvenpää ja sivistystoimenlautakunnan puheenjohtaja Juha Houni. Lautakunta vieraili uudella jäteveden puhdistamolla ja lämpölaitoksessa tavaten asianomaiset vastuuhenkilöt sekä tutustui KOY Toivakanhakaan.

Toteutustapa

Arviointikertomus on laadittu toimintakertomuksen, tilinpäätöksen, henkilöstö- ja tilintarkastuskertomuksien, haastattelujen, pöytäkirjojen ja erikseen pyydettyjen tietojen perusteella siten, että kukin vastuuhenkilö on valmistellut oman seurantavastuuosionsa.

Tilastoja ja vertailutietoja

Kuntien välisiä vertailutietoja ei ole kerätty. Ne löytyvät parhaiten uudesta selvitysmiesten tekemästä kuntarakenneselvityksestä. Kyseinen aineisto on erittäin perusteellinen, mutta heikkoutena siinä on, että tilastotiedot päättyvät vuoteen 2012.

Kunnan johtamisen ja henkilöstön arviointi

Johtaminen

Toivakassa yhteistyö toimii, vuoropuhelu luottamusmiesten ja kunnan toimihenkilöstön välillä on toimivaa ja melko avointa. Vallanjako on ollut selvä ja yhteistyömenettely puheenjohtajiston kanssa on ollut hyvä käytäntö.

Asioiden riittävä valmistelu pitää tapahtua lautakunnissa. Asiat eivät kuitenkaan ”ole juosseet” riittävästi niiden kautta. Lautakuntia pitää hyödyntää enemmän.

Kuntamme ohut organisaatio on altis riskeille. Tehtävät on jouduttu tekemään pienillä resursseilla ja usein ilman sijaishenkilöstöä. Tästä huolimatta on kyetty vastaamaan hyvin moniin suuritöisiin selvityspyyntöihin.

Kehityskeskustelut, koulutusmahdollisuudet, oikeudenmukainen työnjako ja selkeät vastuut ovat asioita, joita neuvonpidoissa tulee yhteisesti hyvässä hengessä arvioida jatkuvasti. Tarvittaessa käytetään myös työnohjausta.

Tarkastuslautakunta kannustaa kunnan viranhaltijoita ja luottamushenkilöitä tarttumaan päättäväisesti myös epämiellyttäviin asioihin.

Kunnanjohtajakysymys nousi jälleen vuoden toisella puoliskolla esiin, kun Kalle Larsson siirtyi Tammelan kunnanjohtajaksi. Kunnanjohtaja Larsson osoitti monessa asiassa erittäin myönteistä aktiivisuutta ja omatoimisuutta. Toisaalta kunnanhallituksen olisi pitänyt ohjata, johtaa ja valvoa kunnanjohtajan toimintaa paremmin.

Henkilöstökertomus

Toivakka-tarinaa henkilöstö-osaan on tavoitteiksi kirjattu henkilöstön jatkuva kehittäminen ja koulutus.

Henkilöstön määrän, poissaolojen, eläköitymisen ja henkilöstömenojen numeeriset tiedot kertomuksessa esitetään asianmukaisesti.

Sairauspoissaolojen määrä on kunnassamme edelleen laskussa. Vuoden 2013 poissaolot olivat jo yli tuhat kalenteripäivää alhaisemmat edelliseen vuoteen verrattuna. Vuoden 2011 alusta tehdyn seurannan mukaan vuosi 2014 on alhaisin, ollen 1688 kalenteripäivää eli 579 kalenteripäivää alhaisemmat kuin vuonna 2013. Laskennallinen valtakunnallinen poissaolopäivien määrä/henkilö on 8 kalenteripäivää, kun Toivakassa luku on vielä 11 kalenteripäivää/henkilö.

Vuonna 2014 työhyvinvointikysely toteutettiin loppuvuodesta ja kyselyyn vastasi 114 työntekijää. Kyselyn yhteenveto on koottu henkilöstöraporttiin kohdassa henkilöstön hyvinvointi. Menettelyä kannattaa jatkaa ja kyselyyn osallistumista kannustaa.

Koulutukseen on kiinnitetty huomiota kiitettävästi. Esimiehistä neljä suoritti vuoden aikana loppuun johtamisen erikoisammattitutkinnon ja sen suorittamisen aloitti kolme esimestä. Lähivuosien tavoitteena on saada tutkinto kaikille esimiesasemassa oleville työntekijöille. Syksyllä 2014 hyväksyttiin kunnan ensimmäinen henkilöstön koulutussuunnitelma. Vuoden aikana on myös toteutettu tehtävänkuvien päivytystä ja sitä jatketaan vuoden 2015 aikana.

Henkilöstökertomus arvioi liikaa taloudellista näkökulmaa, eikä niinkään kunnan palvelutehtävien toteutumista.

Sitoutunut ja osaava henkilöstö

Vaikka henkilöstö on joutunut edelleen vuoden 2014 aikana venymään ja säästämään on ilmapiiri kyetty pitämään hyvänä ja jopa parantamaan. Tarkastuslautakunta pitää henkilöstön panosta kokonaisuudessaan hyvänä.

Tarkastuslautakunta katsoo, että kunnan menestykseen ja tuloksellisuuteen vaikuttaa oleellisesti se, kuinka osaavaa, motivoitunutta ja työkykyistä henkilökuntaa sillä on. On tärkeää, että tieto kulkee ja kaikki kokevat ai-toa osallisuutta.

Kunnanhallituksen toiminnan arviointi

Tarkastuslautakunta tutustui kunnanhallituksen toimintaan haastattelemalla puheenjohtajaa ja tutustumalla pöytäkirjoihin.

Kunnanhallitus kokoontui 22 kertaa.

Vuonna 2014 kunnanhallitus joutui valmistelemaan ja antamaan lausuntoja tavanomaista enemmän

1. Jyväskylän kaupunkiseudun erityisen kuntajakoselvityksen väliraportista
2. Uusi sairaalahanke
3. Pelastustoimen aluejako
4. Jyväskylän yleiskaavaehdotus
5. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain hallituksen esityksen luonnokseen
6. Luonnos kuntarakennelain muuttamisesta
7. Keski-Suomen Strategialuonnos
8. Vastine STM:n lakiesitykseen PARAS-lain velvoitteiden jatkamisesta
9. Selvitysmiehen luonnoksen hallituksen esitykseksi valtiosuusjärjestelmän uudistamisesta
10. SM:n lausuntopyyntö ”Päätöksiä turvallisuudesta. Turvallisuus osaksi kunnan sähköistä hyvinvointiker-tomusta”
11. Valtiovarainministeriön lausuntopyyntö kuntalain hallituksen esitysluonnoksesta
12. Oikeusministeriön lausuntopyyntö Vaalien ajankohdat ja kansalaisten osallistumisoikeudet
13. Oikeusministeriön lausuntopyyntö nettiäänestyksestä
14. Maaseututoimen yhteistoiminta-alueen talousarvioon
15. Sosiaali- ja terveydenhuollon rakennelakiuudistuksen STM:n pyyntö
16. Uusi sairaala hankesuunnitelma

Lautakunta arvioi seuraavia toimintoja valtuustokaudelle asettamiensa 12 tavoitteen mukaisesti:

1. Yleiskuva kunnan johtamis- ja ohjausjärjestelmästä sekä eri toiminnoista
 - Toiminta ja työskentely pääosin sujuvaa, hallittua, asioihin keskittyvää ja vakiintunutta.
 - Puheenjohtajisto (puolueiden johtohahmot) ja esittelijä käyvät asioita etukäteen läpi
 - Pyrkimys yksimielisyyteen ja päätösesitysten muuttamattomuus hallituskäsittelyssä hidastuttaa hallituksen työskentelyä ja voi aiheuttaa itesensuuria
 - Päätösten laillisuuden arviointi tarkentunut
2. Konserniohjauksen toimivuus
Valtuusto on hyväksynyt konserniohjeet v. 2013, jossa on määritelty kunnanhallituksen tehtävät:
 - Kuntakonsernin ohjaus
 - Koko konsernin talouden ja toiminnan koordinointi ja seuranta
 - Tytäryhteisöjen valvonnan järjestäminen
 - Konserniohjetta yksityiskohtaisemmat ohjeet tai niiden antamisen delegointi muulle kunnan viranomai-selle
 - Tytär- ja osakkuusyhteisöjen yhtiökokousedustajien valinta
 - Jos valtuusto ei ole päättänyt muuta, kunnanhallitus valitsee yhtymäkokousedustajan
 - Ohjeet kuntaa eri yhteisöjen ja säätiöiden hallintoelimissä edustaville henkilöille kunnan kannan ottamisesta käsiteltäviin asioihin
 - Toimintakertomuksen yhteydessä kunnanvaltuustolle tiedot tytäryhteisöjen toiminnasta

- Tytäryhteisöjen toiminnan seuranta ja tarvittavat toimenpide-ehdotukset havaituista epäkohdista

Tarkastuslautakunnan mielestä kunnanhallituksen pitää v. 2015 aikana olla aktiivisempi KOY Toivakanhakan asioissa eli käyttää sille määriteltyä omistajanohjausta. Konserniohjeen mukaan tytäryhteisön talouden ja toiminnan toteuma tulisi raportoida kunnanhallitukselle 3 kertaa vuodessa. Ainoa merkintä pöytäkirjoissa konserninhallinnasta 10.11.2014, kunnanhallitus valitsi yhtiökokousedustajaksi kunnanjohtajan.

Kunnanjohtajan vastuu konserniohjeiden mukaisesti on vastata kuntakonsernin operatiivisesta johtamisesta kunnan osalta sekä seurata omistajapolitiikan toteutumista ja ilmoittaa havaitsemistaan epäkohdista ja kehittämistarpeista kunnanhallitukselle.

Kuntayhtymät, joissa Toivakka omistajana:

- Jyväskylän koulutuskuntayhtymä 1,0529 %
- K-S Sairaanhoidopiirin ky 0,93 %
- Keski-Suomen liitto 0,70 %

3. Omistajapolitiikka

- Lämpölaitoksen yhtiöittäminen toteutettiin ja vesilaitoksen yhtiöittäminen laitettiin selvitykseen
- Konsernitilinpäätöksestä ei löydy tietoa Toivakan kunnan omistuksesta Keski-Suomen Verkkoholding Oy:stä
- Myöskään muista omistajuuksista ei ole eriteltyä tietoa tilinpäätöksessä

4. Seutuyhteistyö

- Toivakan kunta oli mukana kuntarakennelain mukaisessa erityisessä kuntajakoselvityksessä yhdessä Hankasalmen, Joutsan, Laukaan, Luhangan, Muuramen, Petäjäveden ja Uuraisten kuntien sekä Jyväskylän kaupungin kanssa. Esitys uuden kunnan muodostamisesta edellä mainituista kunnista Jyväskylän kaupungiksi kaatui kaikkien valtuustojen päätöksellä. Tulevaisuudessa vasta selviää, kuinka aidosti mukana selvityksestä oltiin. Parhaimmillaan selvityksen tulokset näkyvät kuntien välisen yhteistyön paranemisena ja Jyvässeudun ja maakunnan pärjäämisenä valtakunnallisesti. Mikäli paljon aikaa ja rahaa vienyttä selvitys hautautuu pöytälaatikoihin, niin se ei kasvata luottamusta poliitikkoihin eikä politiikkaan kansalaisten keskuudessa ja voi näin ollen olla haitaksi kuntien tulevaisuudelle passivoimalla kuntalaisia.
- Rutalahden kylän asukkaat ovat ilmaisseet halukkuutensa alueen liittämistä Joutsan kunnasta Toivakkaan. Kylän koululaiset ovat siirtyneet Toivakan kirkonkylälle ja Toivakan terveysasema tarjoaa rutalahdelaisille lääkäripalveluja. Tarkastuslautakunta pitää myönteisenä kunnanhallituksen suhtautumista yhteistyöhön ja kannustaa kehittämään sitä edelleen.

5. Kunnan visio on kirjattu Toivakka tarinaan

6. Strategia

- Tavoitetilana johtaminen Toivakka-tarinan kautta. Strategia on jatkuva prosessi, joka Toivakassa toteutuu Toivakka-tarinan alastrategioiden eli toimialojen kehittämissuunnitelmien kautta

7. Kriittiset menestystekijät ja toimenpiteet

- Investointien vastuullinen ja ammattimainen johtaminen
- Työttömyyden ja syrjäytymisen tehokas ennaltaehkäisy
- Muuttovoittoisuus
- Yrittäjämönteisyys
- Infrastruktuurin ylläpitäminen ja kehittäminen

8. Elinkeinoelämän edistäminen

- Toivakka-tarinan elinkeinopoliittinen osuus ei toteutunut, josta tarkastuslautakunta huomautti jo aiemmin. On luotava kunnan elinkeinostrategia pikimmiten.

9. Markkinointi

- On tehtävä kunnan markkinointisuunnitelma, joka ottaa huomioon kunnan kaikki vahvuudet (mm. luonto ja sijainti)

10. Kaavoitus

- Kuntaan on hankittava kaavoitusosaamista ja kaavoittaminen on vastuutettava

- Itäisen, Läntisen ja Leppäveden rantaosayleiskaavan muutosta ja laajennusta koskeva luonnos tul-
lut nähtäville
- Kirkonkylän osayleiskaava, keskustakorttelin nro 8 ja virkistysalueen, korttelin 3 sekä liikenne- ja
virkistysalueiden asemakaava, Saarinen II alue ja Viisarinmäen yritysalue nähtävillä loppu vuodesta
2014.

11. Investoinnit

- Kunnan historian laajin investointisuunnitelma käsittäen mm. koulun laajennuksen v. 2015-2016,
Toivakkatalon 2015-2016, Palveluasumisrakennuksen v. 2016-17 ja Kankaisten koulun laajennuk-
sen
- Todellista ja kattavaa investointien tarveharkintaa ei toteutettu
- Investointiohjelman riskienanalysointia ei toteutettu. Uhkana liian suuret investoinnit; ohjelma ja tu-
levaisuuden budjetit ei tasapainossa, ylijäämä riittänee vain pari vuodeksi.
- Investointiohjelman valmistelussa menttiin ylhäältä alaspäin menetelmällä; aiheutti hämmennystä
lautakunnissa
- Maanhankinnat Nisulan ym. alueilta mahdollistaa Toivakka-tarinan tavoitteita
- Jäteveden puhdistamon II-vaiheen investointimäärärahan ylitystä 116 t euroa ei ole viety valtuus-
toon

12. Riskienhallinta

- Johtavat viranhaltijat koulutettu kriisi-viestintään. Tarkastuslautakunta ei pidä Toivakan kunnan kriisival-
miutta riittävänä
- Sisäinen valvonta ja riskienhallinta toteutettiin vain osittain. Kunnanhallituksen omaan toimintaan ja kun-
nan hallintoon kohdistuvien riskien arviointia ei toteutettu. Valtuustolle annettiin puutteellinen selvitys
joka sisälsi ainoastaan hallintokuntien lausunnot.

Tarkastuslautakunta arvioi myös kunnanhallituksen toimenpiteitä, joita olisi pitänyt tehdä 2013 tarkastuskerto-
muksen pohjalta:

1. Kunnanhallitus on hyväksynyt Toivakan kunnan sisäisen valvonnan ja kokonaisvaltaisen riskienhallin-
nan perusteet ja ohjeen
2. Toivakan kunnan sisäisen valvonnan kohteiksi päätettiin:
 1. Viranhaltijapäätökset ja niiden tiedoksi saattaminen
 2. Voimassa olevien sopimuksien, vakuuksien ja vakuutuksien saattaminen sähköiseen asianhallintajär-
jestelmään
 3. Työsuojelun perehdyttämisen dokumentaation toteuttaminen
3. Kunnanhallitus valitsi keskuudestaan Paula Ketelin ja puheenjohtaja Sakari Ainalin suorittamaan 2014
sisäisen valvonnan.
Valvontaraportti ei valmistunut v. 2014 aikana.
Tarkastuslautakunta ei pidä hyvänä ratkaisuna sitä, että puheenjohtaja toimii sisäisen tarkastuksen teki-
jänä, koska hän on kunnanjohtajan hallinnollinen esimies
4. Kunnanhallitus hankki lautakuntien selvitykset tarkastuslautakunnan vuoden 2013 arviointikertomuk-
seen
5. Kunnanhallitus hyväksyi Työsuojelun toimintaohjelman v. 2015 ja Hyvinvointikertomuksen ja suunnitel-
man v. 2013-2016.

Sivistystoimen arviointi

Sivistystoimi

Sivistystoimen tavoitteena on kehittää ja ylläpitää kunnan päivähoito-, opetus-, kirjasto-, kulttuuri- ja vapaa-ajan palveluja. Lautakunta päättää mm. toimialansa kehittämissuunnasta, painopistealueista ja toimintasuunnitelmasta. Toiminta on ollut kaikinensa ansiokasta vuonna 2014. Yhteistyötä on tiivistetty eri sektoreiden ja yksiköiden viranhaltijoiden kanssa ja laadullista mittaamista on suoritettu erilaisten kyselyiden ja kehityskeskusteluiden kautta. Tarkastuslautakunta sai raportin edellisen vuoden kysymyksiinsä.

Investoinnit tulivat lautakuntaan hallituskäsittelyn jälkeen. Tulevat investoinnit ovat merkittäviä niin taloudellisesti kuin tulevaisuuden toimintaa ja kunnan palveluiden kehittämisen kannalta. Niihin kuuluvat koulukeskuksen laajennus, kirjaston omatoimikirjastoksi muuttaminen, perusopetuksen TVT laitehankinnat, huoltolaitteiden hankinnat, päivähoiton tilojen muutostyöt ja Kankainen-Ruuhimäki koulu-/päiväkotihanke. Tarkastuslautakuntaa huolestuttaa resurssien riittävyys tuleviin haasteisiin sekä uudistuksiin. Riskienhallinnan kartoitusta ei ole tehty sivistystoimessa, asia on saatettava lain asettamalle tasolle.

Perusopetus

Opetussuunnitelmien uudistamisprosessia on viety eteenpäin ja kehitetty yhdessä koulun henkilöstön kanssa. Syksyn aikana siirtyivät Joutsan kunnan Rutalahden koulun oppilaat opiskelemaan Toivakan koulukeskukseen. Oppilasmäärien kasvaessa on myös määräaikaista opettajanvirkoja vakinaistettu. Tarkastuslautakunta kiittää myönteisestä kehityksestä.

Esiopetus

Esiopetuksen toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutuivat talousarvion mukaisesti. Opetusta järjestettiin kirkonkylällä päiväkotitiloissa ja Kankaisten koululla. Koulukeskuksen laajentamissuunnitelmaan sisältyy esiopetustilojen rakentaminen koulun yhteyteen.

Yleissivistävä koulutus

Yleissivistävä opetus järjestettiin Puulan seutuopiston toimesta hajautettuna myös kyläkunnille laajentaen näin kuntalaisten harrastusmahdollisuuksia. Kunta ostaa musiikin- ja tanssinopetuksen Jyväskylän ammattiopistosta. Vapaa sivistystyön opetuksen suosio on edelleen hyvä, joten verkostoitumista ja yhteistyötä kannattaa lisätä lähikuntien toimijoiden kanssa tulevaisuudessa.

Kulttuuritoimi

Kulttuuritoimintaa järjestettiin yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa. Lastenkulttuurin alueella jatkettiin yhteistyötä Kulttuuriantin kassa. Kulttuuritarjontaan kuitenkin toivottaisiin lisäävän nuorten kiinnostuksen kohteita, kuten musiikki ja elokuvat.

Tarkastuslautakunta on pannut merkille kirjaston kehittymisen mm. seudullisessa yhteistoiminnassa. Omatoimikirjastohanke on kunnallisten palvelujen säilymisen kannalta merkittävä.

Vapaa-aikatoimi

Tarkastuslautakunta ei löytänyt mainintaa toteutuiko vapaa-aikatoimen tavoite palvelujen parantamiseksi kesäasukkaille, kaikenikäisten osallisuuden edistämiseksi eikä nuorisotalossa tapahtuvan toiminnan edistämiseksi. Nuorten ääni –ryhmää ei saatu kokoon, mutta nuorten syrjäytymistä ja nuorisotyöttömyyttä ehkäisevään toimintaan tulee panostaa.

Nuorten työllistämisen tavoite ylitettiin positiivisesti, tavoite oli työllistää 20 nuorta ja toteutuma oli 32.

Lasten päivähoito

Lasten päivähoitossa toiminnalliset ja taloudelliset mittarit saavutettiin. Rakennuudistussuunnitelman mukaisesti lapsia siirtyi palvelusetelin avulla yksityiseen päiväkotiin ja henkilöstö väheni neljällä. Hoitolasten määrä kasvoi vuoden aikana, mutta kustannukset pysyivät kuitenkin edellisvuoden tasolla hoidettavaa kohti.

Myös suunniteltu investointi Touhuvakan muutostöihin siirtyi vuosille 2016–2017.

Perusturvan arviointi

Taloudelliset tavoitteet toteutuivat hyvin, budjetti jopa alitettiin

Perusturva

Hallinnossa painiskeltiin sote uudistuksen valmistelun kanssa. Toimintaa rasitti sosiaalityöntekijän vaihtuminen. Kaikista lakisääteisistä velvoitteista on kuitenkin selvitty, vieläpä kohtuullisen hyvin.

Lastensuojelu

Lastensuojeluilmoituksia tuli vuonna 2014 suhteellisen vähän verrattuna lasten määrään. Huostaanottoja ei ollut lainkaan. Jälkihuollossa on 3 lasta/nuorta. Myönteiseen kehitykseen on vaikuttanut ennaltaehkäisevä perhetyö. Perhetyöntekijän työpanos ansaitsee kiitoksen. Lisäksi muut lasten- ja nuorten kanssa työskentelevät tahot ovat tehneet hyvää yhteistyötä.

Vanhushuolto

Kotihoidossa on ollut tehostamisen suunta, kotona asumista ja selviytymistä on tuettu. Kotihoidon laadun tehostamisella on ollut vaikutuksia laitoksessa tapahtuvaan pitkäaikaishoidon vähentymiseen. Ateriapalvelut järjestetään pääosin ostopalveluna, siivous- ja pesulapalvelut on ulkoistettu. Palveluasunnot tarjoavat tehostettua hoitoa asukkaille, jotka eivät kotihoidonkaan turvin tule toimeen omassa kodissaan. Palveluasunnot tarjoavat lyhytaikaista hoitoa myös omaishoidon sekä kotihoidon turvin kotona asuville. Toivakassa perushoitoa tarvitsevat hoidetaan pääosin kunnan omissa palvelupaikoissa. Vanhushuollossa päästiin sekä toiminnallisiin että taloudellisiin tavoitteisiin.

Kehitysvammahuolto

Kehitysvammaisten hoito on pyritty järjestämään omassa kunnassa. Avohoidon päivätoimintakeskus on toiminut hyvin, asumispalveluja ja perhehoitoa on tarjolla. Toiminnan kustannukset ovat pysyneet hyvin budjetin raameissa. Synergiaetua tulee päivätoiminnan, palvelukeskuksen ja kotihoidon henkilöstön yhteistyöstä. Vammaispoliittinen ohjelma toteutetaan vuonna 2015.

Muut ikäihmisten ja vammaisten palvelut

Omaishoitajilla on kerran kuussa yhteinen kokoontuminen. Pieniä virkistysmatkoja on järjestetty. Omaishoitajien työtä on tuettu siten, että hoidettava viedään palvelutalolle hoitajan vapauttamiseksi työstään. Kuljetuspalveluista on tullut kielteistä palautetta palvelujen karsimisen takia. Kaikki asiat eivät hoidu asioimiskyytien puitteissa? Sotaveteraaneille ja leskille sekä invalideille on järjestetty kuljetuspalveluja, jalkahoitoa, siivous- ja ruokapalveluja. Myöskin lain mukaisia asuntojen korjausavustuksia, apuvälineitä sekä avustajan palveluita on toteutettu.

Päihdehuolto

Ennaltaehkäisevää ja kuntouttavaa päihdetyötä toteutettiin osana sosiaalityön, lastensuojelun ja terveydenhuollon kautta yhteistyössä kunnan koulutoimen, seurakuntien ja muiden lasten ja nuorten kanssa toimivien tahojen kanssa. Toiminnan menot pysyivät budjetin raameissa.

Terveydenhuolto

Keski-Suomen sairaanhoitopiirin alainen liikelaitos Keski-Suomen seututerveyskeskus on vastannut Toivakan kunnan terveydenhuoltopalvelujen järjestämisestä jo kolme vuotta. Palvelujen saatavuus on hyvä ja asiakastyytyväisyys osin jopa kiitettävä. Satunnaisvaihtelulla on jatkossakin suuri vaikutus toteutuneisiin menoihin vuosittain. Erikoissairanhoidon ja perusterveydenhuollon yllätyksetön vuosi on tärkeä tekijä hyvän tuloksen takana.

Teknisentoimen arviointi

Tekninen toimi

Teknisen toimen osalta v. 2014 on ollut erityisen haastava ja monia asioita on viety eteenpäin, erityisesti rakennuslupien joustava ja nopea käsittely on saanut pääasiassa positiivista palautetta.

Organisaation tarkistusta toteutettiin osana taloudentasapainottamisohjelmaa. Teknisen toimen merkittävimpänä ongelmana on ollut aloitettujen infrastruktuuri-hankkeiden loppuun vieni.

Jätehuolto ja liikenneväylät

Toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutuivat suunnitellun mukaisesti. Katuvalaistuksen muuttaminen energiystävämmäksi on aloitettu.

Maa- ja metsätilat

Talousarvioon asetettu tavoite metsänmyynnistä ei toteutunut.

Puistot ja yleiset alueet

Alueita hoidettiin kiinteistönhoitajien, kesä- ja LAPE-työntekijöiden avulla. LAPE-projekti päättyi vuoden lopussa.

Sisäinen palvelutoiminta

Kaavakatuojen kunnossapidon on hoitanut puolipäiväinen tuntityöntekijä. Suunniteltu logistiikkakeskuksen rakentaminen ei toteutunut sijaintipaikan muuttuessa.

Valtuusto hyväksyi ateriapalvelujen hintojen yhtenäistämisen.

Toimitilapalvelut

Toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet saavutettiin. Puuttuviin sisäisiin resursseihin saatiin täydennystä LAPE-projektista.

Vesihuolto

Asukkaille on pystytty toimittamaan hyvälaatuista vettä.

Jätevedenpuhdistamo ei toiminut vielä täydellä tehollaan v. 2014 ja näin ollen poistoveden puhtaudesta ei voitu olla täysin varmoja. Jätevesipuhdistamon loppuun saattaminen edellyttää koko prosessin täydellistä hallintaa, jotta päästään ympäristön kannalta parempaan jätevedenpuhdistustehoon.

Yhdyskuntasuunnittelu

Kaavoitukselle asetetuissa aikatauluissa ei pysytty. Kaavoitusprosessin hallinnassa on ollut puutteita. Tarkastuslautakunta kehottaa hankkimaan tarpeelliset, osaavat lisäresurssit.

Ympäristöjaosto

Kunta otti käyttöön sähköisen lupahakemuspalvelun, mutta se ei ole vähentänyt lupakäsittelyyn käytettävää työ- ja käsittelyaikaa.

Talouden toteutuma, investoinnit ja kuntakonserni

Talouden toteutuma 2014

Toteutusvertailuissa on seurattu toiminnallisten tavoitteiden, määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumista. Vuosikate oli 1 529 914 euroa. Tilikauden ylijäämä oli poistojen ja poistoerokirjauksen jälkeen 1 330 298 euroa. Kunnan verotulot kasvoivat edelliseen vuoteen verrattuna 2 %. Valtionosuudet kasvoivat 4,1 %. Kunnan ulkoiset toimintatuotot olivat 2 334 152 euroa, jotka olivat 16,1 % edellisvuotta pienemmät. Toimintakulut olivat 14 223 391 euroa, jossa laskua edelliseen vuoteen oli 1,6 %. Tilinpäätökseen sisältyy 116 100 euron (netto) suuruinen investointimäärärahan ylitys, jota ei ole viety valtuuston hyväksyttäväksi. Kunnan kassavarat olivat 31.12.2014 yhteensä 1 029 832 euroa ja maksuvalmius 23 päivää. Edellisenä vuonna kassavarat olivat 1 445 530 euroa ja maksuvalmius 34 päivää. Lainakanta vuoden lopussa oli 2,025 milj. euroa, mikä on asukasta kohti 817 euroa. Lainakanta oli edellisenä vuonna 2,342 milj. euroa, mikä oli asukasta kohti 948 euroa. Kunnan omavaraisuusaste oli 65,4 prosenttia, kun se edellisenä vuonna oli 59,4 %.

Investoinnit

Kunnan investointien toteutuma oli yhteensä 1 649 t euroa, josta keskeneräisenä oli 300 t euroa. Talousarviossa investointien määräksi oli arvioitu yhteensä 2,2 milj. euroa.

Kuntakonsernin toiminta ja talous

Tilinpäätöksessä on esitetty kuntalain edellyttämä konsernitalinpäätös liitetietoineen. Konsernin tilikauden ylijäämä on 1 452 t euroa. Konsernin lainakanta oli vuoden 2014 lopussa 3,5 milj. euroa, kun se edellisenä vuonna oli 3,8 milj. euroa. Konsernilainat olivat asukasta kohti 1 426 euroa, kun ne edellisenä vuonna olivat 1 538 euroa. Konsernin omavaraisuusaste vuonna 2014 oli 55,1 % ja edellisenä vuonna 49,4 %.

Kunnan konserniohje on hyväksytty valtuustossa 2013. Konserniohje koskee tytäryhteisöä Kiinteistö Oy Toivakanhaka, jonka hallituksen toimintaa kunta ohjaa yhtiökokouksen kautta.

Toimintakertomuksessa on selvitetty konsernivalvonnan periaatteita sekä kerrottu olennaiset Kiinteistö Oy Toivakanhaka koskevat tapahtumat.

Taloustilastoja

Kunnan ja kuntakonsernin taloudellisen aseman muutoksia ja kertomusvuoden talouden tulosta kuvaavat seuraavat luvut:

	TP2009	TP2010	TP2011	TP2012	TP2013	TP2014
Toimintakulujen muutos %	2,1	2,7	1,9	5,1	0,4	-1,6
Vuosikate M€	- ,456	1,002	0,332	0,232	1,382	1,530
Vuosikate % poistoista	- 146	302	85	56	339	363
Verotulot M€	5.746	6.310	6.540	6.745	7.302	7.452
Tilikauden yli/alijäämä M€	- 0,743	0,693	- 0,036	- 0,160	996	1.330
Kertynyt ylijäämä/alijäämä M€	- 1,277	- 0,584	- 0,620	- 0,779	0,217	1,547
Omavaraisuusaste %	50,9	56,4	55,3	54,3	59,4	65,4
Lainat €/asukas	1.200	1.164	1.028	1.001	948	817
Suhteellinen velkaantuneisuus %	36,3	29,8	32,0	28,7	27,0	25,3
Konsernin omavaraisuus %	42,3	49,0	46,9	50,4	49,5	55,1
Konsernilainat €/asukas	1.622	1.652	1.555	1.436	1538	1426
Asukasmäärä	2379	2421	2477	2466	2470	2476

Valtioneuvoston asetuksessa 15.2.2007 esitettyjen ns. kriisikuntien talouden tunnuslukujen raja-arvojen perusteella kunnan talouden tilanne näyttää seuraavalta:

Raja-arvot:

Toivakka

1. kumulatiivinen alijäämä €/as 2010 yli 500	241
2011	250
2012	316
ylijäämä 2013	217
ylijäämä 2014	1 547
1. jos vuosikate on negatiivinen (ilman harkinnanvaraista rah.avustusta) 2014	1 529 915
2. lainat/€/asukas, jos yli 50 % yli keskiarvon v. 2014: $2\,733\text{ €} \cdot 1,5 = 4\,099\text{ €}$	948
3. kunnan tuloveroprosentti 2014, väh. 0,5 %-yksikköä yli keskiarvon. V. 2014 ka 19,74	20,50
4. omavaraisuusaste % 2014, alle 50 %	65,4
5. suht.velkaantuneisuus % 2014, yli 50 %	25,3

Raja-arvo täyttyy veroprosentin osalta.

Yhteenveto

Tarkastuslautakunta iloitsee siitä, että Toivakan kunta teki jo toisen peräkkäisen ylijäämäisen tilinpäätöksen. Alijäämäisten vuosien tuoma rasite korostaa kuitenkin liiaksi ylijäämän merkitystä. Tarkastuslautakunta katsoo, että ns. nollatulot on yleishyödylliselle, verovarjoja käyttävälle yhteisölle jopa tavoiteltavampaa kuin jatkuva ylijäämä, joka osoittaa myös samalla budjetoinnin puutteita. Lautakunta ymmärtää, että tällä kertaa suurin osa ylijäämästä on syntynyt ilman suunnitelmallista säästämistä. Jatkuva ylijäämä kannattaa kyseenalaistaa kysymyksillä: Mitä on jäänyt kunnostamatta, hankkimatta, opettamatta tai hoitamatta?

Olemme havainneet, että edellisessä vuonna 2013 koskevassa raportissa esitetyt huomautukset ovat kantaneet vain osittain hedelmää. Tarkastuslautakunnalle ei riitä selitys kiireistä tai pienistä resursseista, koska monet parannukset on mahdollista toteuttaa hyvinkin pienillä ponnisteluilla. Esimerkiksi sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan viemisessä käytäntöön on jääty lähtökuoppiin. Tarkastuslautakunta nuhtelee kunnanhallitusta ennaltaesitävän sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan puutteesta. Jos kyse oli vain osaamattomuudesta, niin apukin olisi ollut lähellä. Se ei kuitenkaan ole jostain syystä kelvannut.

Tarkastuslautakunta kävi melko kattavasti läpi kunnanhallituksen toimintaa ja kirjasi tähän raporttiin keskeisimmät havainnot. Lautakunta muistuttaa siitä, että päätösten vieminen käytännössä loppuun asti edellyttää jämkää johtajuutta. Elinkeinopoliittikka odottaa edelleen tekijäänsä. Suomen yrittäjien tekemien ja kunnan oman tutkimuksen perusteella Toivakalla on paljon tekemistä yrittäjyyden edistämisessä ja yhteistyössä kunnan kanssa. Toivakka on myös aiemmissa vastaavissa tutkimuksissa osoittanut olevansa korkeintaan heikkoa keskitasoa. Kiihteistöosakeyhtiö Toivakanhakan velanhoitoon on kiinnitettävä enemmän huomiota. Yhtiön kehittäminen edellyttää koko kunnan kiinteistöomistuksen perusteellista arviointia.

Toivakan kunta käynnisti vuonna 2014 historiansa suurimman investointiohjelman. Rohkeita päätöksiä on uskallettava tehdä. Tarkastuslautakunta muistuttaa, että hankkeen käynnistämisessä oli kuitenkin enemmän intoa kuin taitoa. Huolelliset, perustavaa laatua olevat tarvelaskelmat jäivät tekemättä ja kuntakeskuksen kaavoitus on laahannut jäljessä puhumattakaan perusteellisesta investointiohjelman rahoituksen suunnittelusta tai riskienhallinnasta. Erityisesti kunnan tekninen toimi tarvitsee jämkää johtajuutta ja parempaa kaavoittamisen osaamista. Kaavoitettavan maan hankinta kunnan omistukseen on useimmiten hyvä asia. Se on ymmärrettävä vain koko kaavoitusprosessin hyväksi aluksi.

Tämä raportti sisältää paljon rakentavia ajatuksia toiminnan kehittämisestä. Niitä ei pidä käsittää negatiivisena, saati sitten ketään loukkaavana. Tarkastuslautakunta kiittää viranhaltijoita ja luottamushenkilöitä avoimesta yhteistyöstä vuoden 2014 aikana. Vain avoimuudella ja luottamuksella on kantava voima, joka vie yli vaikeidenkin asioiden.

Työn iloa ja vastuullisen tekemisen vapautta kaikille toivakkalaisille !

Tarkastuslautakunta jättää arviointikertomuksen vuodelta 2014 kunnanvaltuuston käsiteltäväksi ja esittää, että kunnanvaltuusto pyytää arviointikertomuksessa esitetyistä havainnoista kunnanhallituksen selvitykset niin, että ne voidaan käsitellä 2015 syyskauden kunnanvaltuuston kokouksissa.

Toivakassa 24.4.2015

Toivakan kunnan tarkastuslautakunta

Marti Herman Pisto
puheenjohtaja (30.3.2015 saakka)

Varja Oksanen
varapuheenjohtaja

Ahti Heinonen
jäsen

Laila Saari
jäsen

Meiris Suominen
jäsen